

besef op het onvoldoende vermogen tot ruimtelijke ordening en daarnaast op een dikwijls starre verkoppeling van waarneming en handeling bij verschillende aftakelingsprocessen. Deze verschijnselen hebben dit gemeen, dat ze psychische structuren zijn, waarvan het normale psychische leven de verdere ontwikkeling geeft. En wel zóó, dat de levensgang van het psychische in elk van deze structuren zich houdt aan eenzelfde grondschema: ontwikkeling door differentiatie en amorphiseering bij aftakeling.

De psychopathologie bleef echter hierbij niet staan. De studie van het zieke psychische leven heeft tenslotte als einddoel de menselijke persoonlijkheid, de levende ziel. De hier genoemde structuren duiden op meer. Hier geeft ons de empirie, wat *Spencer* niet alleen als grondwet voor de ontwikkeling van het psychische, doch ook voor de biologische en sociologische verschijnselen gaf: de verst doorgevoerde differentiatie bij de hoogst bereikbare integratie.

Waarom de weg van het psychische gaat via differentiatie naar de vol-geïntegreerde persoonlijkheid, om daarna in het atrophieeren der psychische functies weer te desintegreeren, blijft voor den psycho-patholoog een open vraag. Den schrift-geloovige, die doordringt tot de diepere oorzaken van het verderf, waaruit alle ziekten opkomen, stemt het tot ernstig nadenken, als hij ontdekt, dat de levensgroei van het psychische in zijn gebondenheid aan de aarde het schema volgt van ontwikkeling en aftakeling, gelijk dit in differentiatie en amorph worden gegeven is. Zoo worden de symptomen via de psychische structuren *symbolen*, die ons iets van den zin van het lijden doen verstaan.

Deze symbolische denkorde treedt nog duidelijker naar voren op een geheel ander terrein der psychopathologie, namelijk de psychoanalyse. Het is niet noodig, dat hier nader aan te toonen. Geen wetenschap heeft haar poorten zoo wijd openstaan naar de zijde van het groote publiek als juist de psychoanalyse. Ze leert, dat de symbolen in droom en neurose het innerlijk leven verraden. Indien dat juist is, dan is het mogelijk, dat in het zieke leven duidelijker de spanning tusschen het Ik en de wereld